

מושג

Flexicurity

הגדרה

Flexicurity¹ היא מדיניות תעסוקה המגבירה תחרותיות ומאפשרת שוק עבודה גמיש וביטחון תעסוקתי לעובד. היא מבוססת על הרעיון כי שוק גמיש שאינו מספק ביטחון לעובד פוגע בתחרותיות הלאומית.

רקע

השינויים המהירים של הגלובליזציה – התפתחות מהירה של טכנולוגיות, של שווקים, של מוצרים ושירותים חדשים – מציבים לפני מדינות העולם אתגר חדש: שמירה על תחרותיות גבוהה בסביבה המשתנה.²

שוק עבודה קשיח ובו רמה גבוהה של ביטחון בתפקיד, כלומר עבודה רצופה באותה משרה, מגביל את התחרותיות של המשק משתי סיבות: הקושי לפטר ולהעסיק עובדים מקשה על עסקים להסתגל לדרישות השוק. כמו כן ביטחון בתפקיד פוגע בתמריץ של העובד לפתח את ההון האנושי שלו, ובכך הוא מגביל את יכולתו להיקלט במשרה אחרת. לעומת זאת שוק עבודה גמיש מגביר תחרותיות אך אינו מבטיח לעובדים תעסוקה רציפה או הכנסה יציבה.

הצורך בשוק תחרותי המספק ביטחון כלכלי לפרט הביא לפיתוחו של מודל ה-Flexicurity, המשלב גמישות עם ביטחון.³ מודל זה זכה להצלחה בדנמרק⁴ והאיחוד האירופי אימץ אותו.⁵

מרכיבים

מדיניות ה-Flexicurity מורכבת מ:

- **שוק עבודה גמיש** – הסכמי ההעסקה מאפשרים למעסיקים להעסיק ולפטר, ולשנות את היקף המשרה של המועסקים. מדיניות התעסוקה מגבירה את יכולתם של עובדים לעבור בין משרות;
- **לימודים מתמשכים לאורך החיים** – ממשלת דנמרק מעודדת פרטים לרכוש ולעדכן כישורים ומיומנויות המתאימים לשוק העבודה המשתנה.⁶ במיוחד מודגש חיזוק כישורים של אוכלוסיות חלשות המתקשות להשתלב בשוק העבודה. לדוגמה, ניתנים תמריצים למעסיקים להכשרת עובדים בעלי הון אנושי נמוך;⁷
- **מדיניות מעודדת תעסוקה בקרב אוכלוסיות חלשות:**

¹ מודל התעסוקה הדיני Flexicurity משלב גמישות (Flexibility) וביטחון (Security). ר' : [T. Bredgaard, The Flexible Danish Labour Market – A Review, pg. 26. 2005.](#)

² לדוגמה, השתלבות ישראל בשוק העבודה העולמי הגבירה את הביקוש לעובדים מיומנים והקטינה את הביקוש לעובדים לא מיומנים. ר' : [דו"ח בנק ישראל 2006 פרק ה: שוק התעסוקה, לוח ה-8, עמ' 193](#)

³ דנמרק מובילה בתחרותיות: בשנים 2006 - 2007, דנמרק מדורגת במקום השלישי במדד התחרותיות העולמי. ר' : [אתר הפרורם הכלכלי העולמי.](#)

⁴ בשנים 1993-2005, שיעור האבטלה בדנמרק ירד מ- 13% ל-5%. בשנת 2005, שיעור התעסוקה בדנמרק היה הגבוה במדינות האיחוד האירופי ועמד על 76%. ר' : [European Commission, Employment in Europe 2006, pg. 262](#)

⁵ האיחוד האירופי מאמץ את עקרונות Flexicurity רואה בו אסטרטגיה לצמיחה ותעסוקה, המצמצמת אבטלה ומייצרת משרות איכותיות. ר' : [European Commission, Towards Common Principles of Flexicurity, 2007, pg.3](#)

⁶ לדוגמה, מענקים ממשלתיים ניתנים לחברות המקיימות תוכניות של הכשרת עובדים. ר' : [The Danish Government, Progress, Innovation and Cohesion – Strategy for Denmark in the Global Economy, 2006, pg. 18](#)

⁷ ר' : [Ministry of Education, Denmark's Strategy for Life Long Learning, 2007, pg.34](#)

- **תמריצים לאוכלוסיות חלשות להשתתף בכוח העבודה** – ממשלת דנמרק מציעה מערך של תמריצים ותכניות להגברת ההשתתפות של אוכלוסיות חלשות בכוח העבודה. למשל תמיכה באימהות עובדות,⁸ מס הכנסה שלילי לבעלי שכר נמוך, ותמיכה סוציאלית המותנית בחיפוש עבודה פעיל או בהכשרה מקצועית;⁹
- **תמריצים למעסיקים להעסיק אוכלוסיות חלשות** – במציאות בה למעסיקים גמישות בהעסקה ופיטורים, הכדאיות להעסיק מבוגרים או חסרי הכשרה היא נמוכה. לכן, המדינה מפעילה תמריצים להעסקת עובדים הנמצאים בסיכון להיפלט משוק העבודה;
- **מערכת רווחה מכוונת תעסוקה** מבוססת על העקרונות האלה:¹⁰
- **דמי אבטלה הוגנים המותנים בחיפוש עבודה או לימודים** – בעבר, הכנסה יציבה היתה תלויה בתעסוקה או בשימוש במערכת הרווחה. מודל ה- Flexicurity מבטיח הכנסה יציבה באמצעות מתן דמי אבטלה גבוהים המותנים בחיפוש עבודה או בהשתתפות בלימודים או הכשרה;¹¹
- **מערך השמה**;¹²
- **קיום בכבוד לנכים ולקשישים**;
- **תמיכה זמנית בזמן מחלה או אסון** באמצעות דמי אבטלה שמאפשרים קיום בכבוד

מאפיינים

- **הסכמה משולשת בין מגזרים** – מדיניות ה- Flexicurity מבוססת על שיח בין הממשלה, המעסיקים והעובדים המביא לשתוף פעולה רווחי: הממשלה מבטיחה לעובדים לימודים מתמשכים לאורך החיים ומערכת רווחה, המאפשרת ביטחון בתנאי שהמשתמש בה מחפש עבודה או משתתף בלימודים או בהכשרה. העובדים מבטיחים למעסיקים גמישות תעסוקתית, כלומר את החופש להעסיק ולפטר. המעסיקים מבטיחים לממשלה שוק תחרותי מכון צמיחה באמצעות פירוק מונופולים והסרת התנגדויות לתחרות;¹³
- **תהליך ממושך והדרגתי** – מדיניות ה- Flexicurity בדנמרק היום היא תוצאה של התפתחות ארוכת שנים ביחסי העבודה;¹⁴
- **שיעור נמוך של עובדים עניים**;¹⁵
- **יעילות מוגבלת כאשר הביקוש נמוך** – כאשר אבטלה נוצרת עקב ביקוש נמוך לעובדים, היכולת של מדיניות ה- Flexicurity להחדיר לשוק העבודה קבוצות שוליים מוגבלת;¹⁶

⁸ הממשלה הדנית נוקטת בשורה של אמצעים שמטרתם להגביר השתתפות של אמהות בשוק התעסוקה, כגון מעונות יום, הגנה מפטורים בחופשת לידה. למידה נוסף ר': [Michael White. The Employment of Lone Mothers in Denmark and Great Britain, 2000](#)

⁹ לדוגמה, ר': [T. M. Andersen and M. Svarer, Flexicurity-Labour Market Performance in Denmark, 2007](#)
¹⁰ ראש ממשלת דנמרק לשעבר, Pol Nyrup Rasmussen, טוען כי מדיניות ה- Flexicurity מבוססת על זכויות וחובות: "לאנשים יש את הזכות להשכלה ולביטחון סוציאלי, ומוטלת עליהם החובה לתרום לחברה". ר': [The Danish Model of 2007](#) "Flexicurity" P. N. Rasmussen.

¹¹ ר': [T. M. Andersen and M. Svarer, Flexicurity-Labour Market Performance in Denmark, 2007](#)
¹² ממשלת דנמרק מפעילה מערך השמה כדי להקל את המעבר בין משרה למשרה. ר': [European Commission, Towards Common Principles of Flexicurity, 2007, pg.26](#)

¹³ לדוגמה, באירלנד של שנת 2005 נציגי ממשלה, מעסיקים ועובדים השתתפו בגיבוש אסטרטגיה להתמודדות עם שינוי ועם חדשנות במקומות עבודה. ר': [European Commission, Towards Common Principles of Flexicurity, 2007, pg.20](#)

¹⁴ זה שנים רבות שוק העבודה בדנמרק מאופיין בגמישות גבוהה. כמו כן מאז שנות השישים מיושמת מדיניות רווחה ליבראלית. ר': [T. Bredgaard. The Flexible Danish Labour Market – A Review, pg. 24. 2005.](#)

¹⁵ שיעור העובדים העניים בדנמרק הוא מהנמוכים באירופה. ר': [צבי זוסמן, שחיקת השכר הנמוך ועוני גובר במשפחות עובדות: ישראל 1989-2002, עמ' 3](#)

■ **הצורך בהתאמה למאפייני המדינה** – קיימים מספר אופנים לשלב בין ביטחון תעסוקתי לעובד ובין גמישות בשוק העבודה. הצירופים השונים וההבדלים בין מדינות מחייבים להתאים את מודל ה-Flexicurity לכל מדינה שבה הוא מיושם;¹⁷

■ **עלות גבוהה לממשלה ליישום מדיניות ה-Flexicurity**¹⁸ – מדינות המיישמות את המודל משתמשות במגוון מקורות מימון;¹⁹

מדידה

האיחוד האירופי מציע מדד הבוחן היבטים אחדים של Flexicurity: מידת הגמישות של הסכמי עבודה, היקף הלימודים המתמשכים לאורך החיים, מידת יישומה של מדיניות להגברת תעסוקה ושל מערכת רווחה מודרנית. כמו כן, המדד כולל משתנים הבוחנים את תוצאות המדיניות בשוק העבודה.²⁰

סוף.

16 ר': [T. Bredgaard, The Flexible Danish Labour Market – A Review, pg. 32. 2005.](#)

17 תאורטית, קיימים ארבעה סוגי בטחון וארבעה סוגי גמישות המאפשרים 16 צירופים של Flexicurity. לדוגמה, בבליה ובגרמניה מודגשת גמישות בשעות העבודה וגמישות העובד למלא מגוון תפקידים. בדנמרק ובהולנד מודגשת היכולת לפטר ולהעסיק עובדים. ר': [T. Bredgaard, The Flexible Danish Labour Market – A Review, pg. 24. 2005.](#)

18 בשנים 2004-1985, ההוצאה הממוצעת של מדינות ה-OECD על הפעלת מדיניות תעסוקה הייתה 2% מהתל"ג. לעומת זאת, בשנת 2004 עמדה ההוצאה של דנמרק על 4.4% מהתל"ג. ר': [European Commission, Employment in Europe 2006, pg. 14](#)

19 אופן התקצוב משתנה במדינות שונות המיישמות את המודל, והוא תמהיל של מימון המדינה, המגזר העסקי והציבור. נציבות האיחוד האירופי ממליצה להעריך עלויות המימון לאור התרומה לפריון המשק. ר': [European Commission, Towards Common Principles of Flexicurity, 2007, pg.25](#)

20 למידע נוסף על המדד ר': [European Commission, Towards Common Principles of Flexicurity, 2007, pg.39](#)